

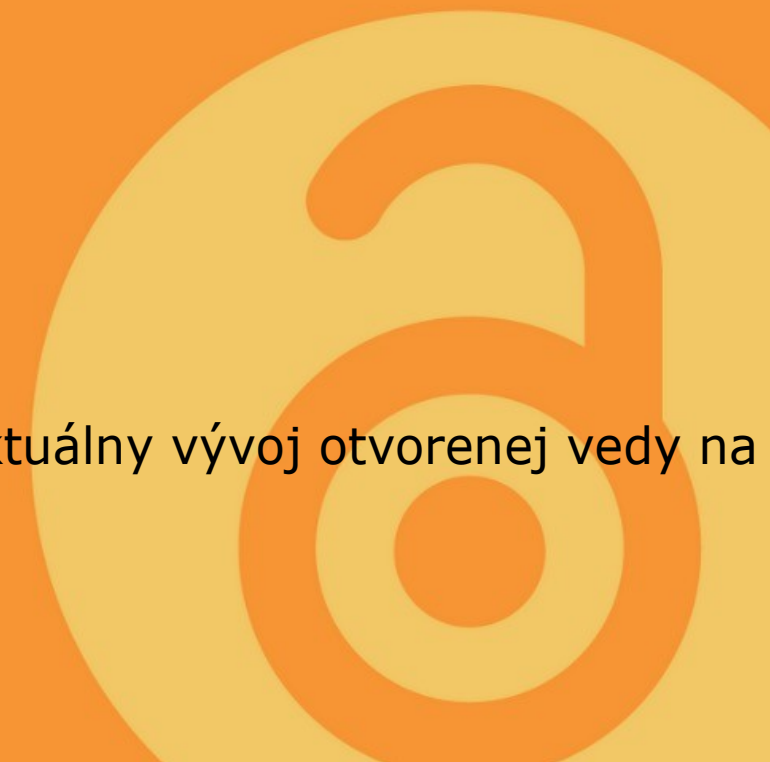
Plan S

Making full & immediate
Open Access a reality

Plán S and kOAlícia S: prechod na úplný a okamžitý otvorený prístup

Workshop Otvorená veda na Slovensku: Aktuálny vývoj otvorenej vedy na Slovensku a v Európe | 27. október 2021

Johan Rooryck | výkonný riaditeľ | cOAlition S

Prečo PlánS?

- **Chceme urýchliť prechod na úplný a okamžitý otvorený prístup (OA)**

Veľa financovateľov podporuje „hybridný otvorený prístup“ (časopis, ktorý má aj predplatné a ponúka aj OA) už viac ako 15 rokov, ale tento model nevedol k *prechodu* na otvorený prístup: stagnácia na 20% OA.

Vydavateľ	Aktuálny počet predplatných časopisov	Počet predplatných časopisov, ktoré prešli na OA
Elsevier	pribl. 2400 titulov	69
Wiley	pribl. 1600 titulov	23
Springer	pribl. 1900 titulov	19

Plán S: kľúčové princípy

- ⦿ Otvorený prístup musí byť **okamžitý: žiadne obdobie embarga.**
- ⦿ Publikovanie pod licenciou **CC-BY**: autori si ponechajú svoje práva duševného vlastníctva a umožnia iným opätovne použiť svoje dielo za predpokladu uvedenia autorstva.
- ⦿ Žiadny "hybridný" model publikovania, s výnimkou prechodnej zmluvy (transitional arrangement) s stanoveným ukončením.
- ⦿ Tvorba cien, kontraktov a publikačných poplatkov má byť transparentná a v súlade s poskytovanými službami.
- ⦿ **Financovatelia** sa zaviažu podporovať takéto publikačné poplatky, **jednotliví vedci ich neplatia.**
- ⦿ Závazok hodnotiť výsledky a výstupy výskumu na základe ich **skutočnej hodnoty a prínosu (intrinsic merit)** a NIE na základe miesta publikovania či kvantitatívnych metrík.

Plán S: implementácia

- ⊙ Žiadny obchodný model OA sa neuprednostňuje, neexistuje jediné správne riešenie.
- ⊙ Pragmatický prístup **integrujúcich všetky úrovne OA**.
- ⊙ Zosúladenie a koordinácia s inými organizáciami: univerzitné knižnice (LIBER, ARLA...), univerzitné asociácie (EUA, LERU...), Konfederácia repozitárov s otvoreným prístupom (COAR), OA2020, SPARC.
- ⊙ Kontakt s vydavateľmi a vydavateľskými organizáciami kvôli našim politikám.
- ⊙ Monitorovanie ako Plán S ovplyvňuje začínajúcich vedcov (Early Career Researchers (ECR): Global Young Academy (GYA), Marie Curie Alumni Associations (MCAA), Young Academy Europe (YAE), Eurodoc.
- ⊙ Globálna sieť ambasádorov Plánu S: akademici a advokáti OA, ktorí sa angažujú v spoločnosti a zdieľajú svoje myšlienky.

Plán S: tri cesty sprístupňovania

Cesta 1

Miesta OA publikovania

- Autori publikujú v OA časopisoch alebo platformách indexovaných v *Registri open access časopisoch (DOAJ)*
- Financovatelia z kOAlície S finančne podporujú publikačný poplatok autora

Cesta 2

Predplatné časopisy

- Autori publikujúci v časopisoch s predplatným **musia** ihneď sprístupniť *verziu vedeckého záznamu (finálnu) alebo prijatý autorský rukopis* v repositári
- *NIE je* finančne podporovaná financovateľmi z kOAlície S

Cesta 3

Časopisy s transformatívnymi dohodami

- Autori publikujú v časopisoch s transformatívnymi dohodami
- Financovatelia z kOAlície S *MÔŽU* finančne podporiť transformatívne dohody

Cesta 2 a ponechanie práv autorovi

Stratégia ponechania práv (Rights Retention Strategy, RRS):

- Grantové podmienky teraz žiadajú od držiteľov grantov kOAlície S, aby informovali vydavateľov, že na všetky prijaté autorské rukopisy sa bude vzťahovať verejná licencia (CCBY), ktorá sa rukopis aplikuje ešte pred podaním rukopisu do redakcie.
- Autori dodajú vyhlásenie k svojmu podaniu:
„Tento výskum financovala, úplne alebo čiastočne, organizácia [Názov organizácie, Grant #]. **Na prijatý autorský rukopis, ktorý je predmetom tohto podania rukopisu do redakcie, sa vzťahuje licencia CCBY, a to v súlade s podmienkami grantu na zabezpečenie otvoreného prístupu.**“
- Autori môžu publikovať v ktoromkoľvek recenzovanom časopise a uložiť kópiu prijatého autorského rukopisu s licenciou CCBY v OA repozitári v čase publikovania.
- Keďže licencia CCBY sa aplikuje na budúci AAM **pred** uzavretím dohody o publikovaní s autorom, licencia CCBY bude mať **prioritu** pred akýmkoľvek konfliktným znením (conflicting language) zmluvy s vydavateľom.

Cesta 2 a ponechanie práv autorovi

- ◉ Vedci prevezmú späť kontrolu nad distribúciou a opätovným použitím prijatého autorského rukopisu.
- ◉ **Reakcia vydavateľov:** niekoľko prípadov otvoreného odmietnutia podaní rukopisov s doplnením formulácie na ponechanie práv autorovi, ale veľa zahmlievania:
  - ◉ Odvrátenie autorov od vybratých časopisov a nasmerovanie na OA časopisy s APC (Elsevier)
  - ◉ Zavádzajúce informácie pre autorov.
  - ◉ Žiadosť, aby výskumníci podpísali dohodu o nešírení AAM, v rozpore s ich grantovou dohodou.
- ◉ Reakcia EUA & CESAER (880 univerzít v Európe).
- ◉ **Stratégia ponechania práv autorovi a repozitáre:**
  - ◉ Plán S a technické požiadavky na repozitáre, v spolupráci s COAR.
  - ◉ Väčšina repozitárov smeruje k splneniu požiadaviek.
  - ◉ Služba hodnotenia repozitárov registra OpenDOAR pomáha repozitárom posúdiť dodržiavanie technických požiadaviek.

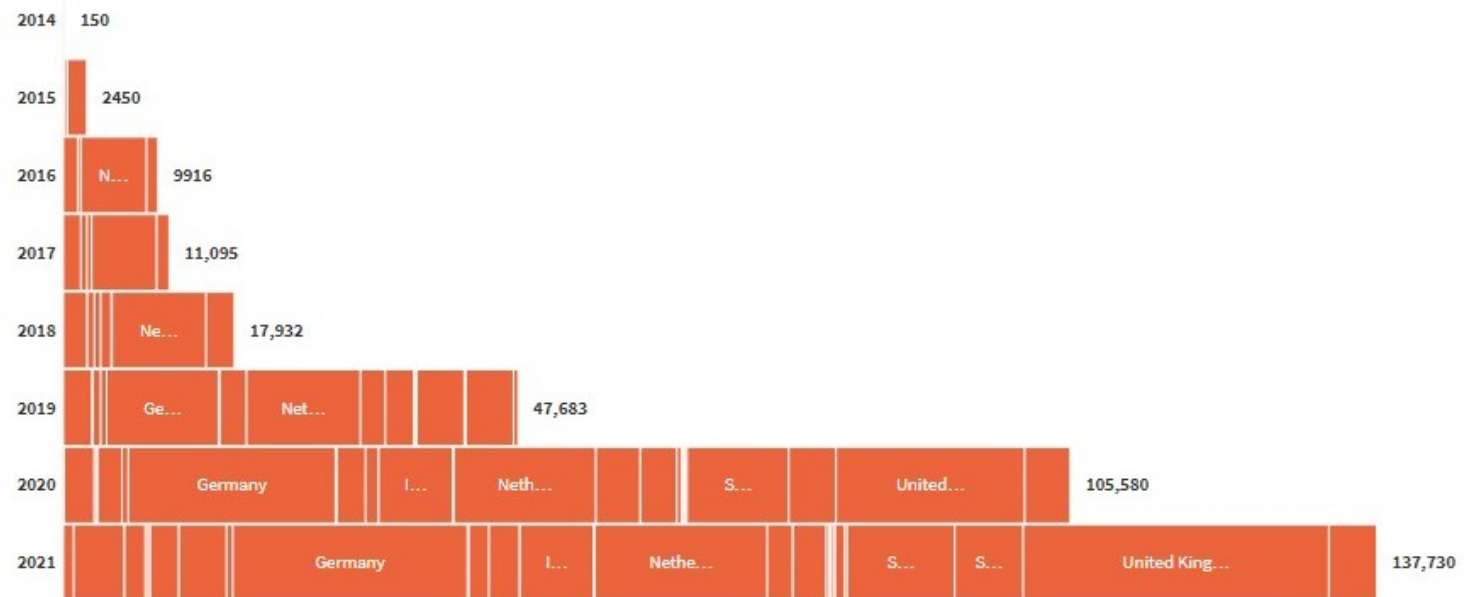
Cesta 3: Transformatívne dohody

- Transformatívne dohody sú publikačné modely, v rámci ktorých sa vydavatelia **zaviazali k zmene z predplatných a hybridných časopisov na časopisy s otvoreným prístupom.**
  - Transformatívne dohody (Transformative Agreements, TAs)
  - „Read & Publish“ deals zmluvy
  - Model kombinácie predplatného a otvoreného prístupu (Subscribe to Open, S2O)
  - Transformatívne časopisy (Transformative Journals)
- Táto zmena sa odohráva na úrovni konzorcií knižníc, pričom časopisy stále viac prechádzajú na OA, keďže viac konzorcií knižníc uzatvára dohody, ktoré umožňujú výskumníkom *čítať a publikovať*.
- Niektorí financovatelia podporujú finančne tieto iniciatívy alebo sú zapojení do rokovaní, ktoré vedú k týmto dohodám.

Podpora transformatívnych dohôd

- Veľa financovateľov z kOAlície S podporuje transformatívne dohody a prispieva k obrovskému nárastu OA článkov.

Source: [ESAC Transformative Agreement Registry](#) • Click on a country or year to filter.
Last updated: 18-06-2021

Podpora nových publikačných modelov

- Model **transformatívneho časopisu** podporuje a vedie vydavateľom s predplatným k prechodu na OA: jasné KPI (kľúčové indikátory výkonnosti) a záväzok prejsť na OA.
- Prijatý veľkými vydavateľmi, vrátane ACM, Cambridge University Press, Elsevier, Karger, Oxford University Press, Royal Society, Springer Nature

	OA research articles published in 2020	Total research articles in 2020	% of OA in 2020	Target % of OA for 2021	Target number of OA research articles for 2021 (based on the same Total research articles published as in 2020)
<i>Biology Letters</i>	46	186	25	30	55
<i>Journal of the Royal Society Interface</i>	71	261	27	32	84
<i>Proceedings of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences</i>	47	321	15	20	63
<i>Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences</i>	159	564	28	33	187

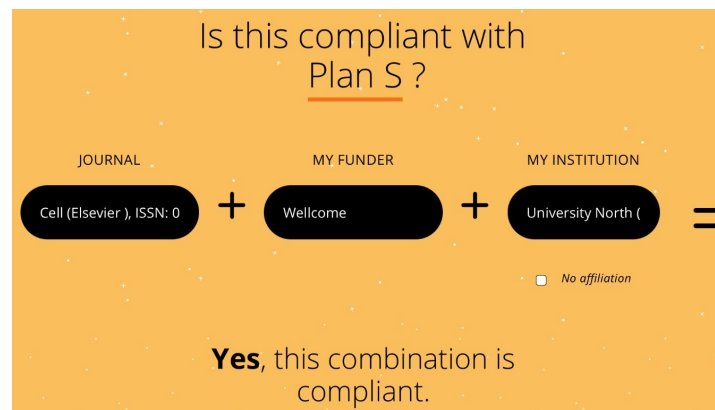
Transformatívne časopisy Kráľovskej spoločnosti (Royal Society) – a cieľ OA článkov v roku 2021

<https://royalsociety.org/journals/free-content/>

Nástroj Journal Checker (JCT)

- ◉ kOAlícia S vyvinula nástroj na kontrolu otvorenosti časopisov, *Journal Checker Tool* (JCT), aby pomohla výskumníkom orientovať sa v zložitých cestách otvoreného prístupu.
- ◉ Nástroj JCT umožňuje výskumníkom zistiť, ako môžu časopisy splniť ich povinnosť publikovať v režime OA

<https://journalcheckertool.org>

Transparentnosť cien a služieb

- ◉ kOAlícia S má za cieľ sprehľadniť charakter a ceny vydavateľských služieb v režime OA, aby sa zaistila férovosť a primeranosť cien.
- ◉ Dva **rámce transparentnosti cien**: súbor služieb, ktoré treba ohodnotiť individuálne, aby sa dali porovnať.
- ◉ V súčasnosti prebieha výber poskytovateľa na vývoj tejto služby.
- ◉ Z dôvodov **legislatívy o hospodárskej súťaži (competition law)** by vydavatelia nemali mať možnosť dozvedieť sa informácie o cenách konkurencie.
- ◉ Služba bude preto dostupná iba vybraným používateľom (univerzitné knižnice, konzorciá, financovatelia).
- ◉ kOAlícia S dúfa, že porovnanie cien bude vyvíjať tlak na zníženie cien a vytvorí otvorenejší trh pre vydavateľské služby.

Vydávanie v režime diamantového prístupu

- ◉ Diamantový otvorený prístup:
  - Bezplatný pre autorov a čitateľov (zriedkavo využíva platby za jednotku/per unit payments)
  - Často nekomerčné vydavateľstvo, vo vlastníctve komunity a manažované akademickými pracovníkmi a vedcami (scholar-led).
- ◉ Publikovanie v režime otvoreného prístupu - štúdia konzorcia pod vedením OPERAS: zistenia, odporúčania a súbory dát.
<https://zenodo.org/record/4558704#.YO6YwS0RoRw>

Publikovanie v režime diamantového otvoreného prístupu - štúdia

Zistenia a odporúčania

Kvantitatívne a kvalitatívne analýzy databázy diamantových časopisov, prieskum 1619 časopisov a skupinové rozhovory.

- ⦿ ostrovčeky pribl. 29 tisícov relatívne malých časopisov (11,5 tis. v DOAJ)
- ⦿ 60,6% v spoločenských a humanitných vedách; 17,1% v medicíne; 22,2% v prírodných vedách
- ⦿ 44% článkov vydávaných v úplne otvorených časopisoch, a 8-9% celkového vydávaného objemu (v porovnaní s 10-11% pre zlatý režim s APC)
- ⦿ široká diverzita komunit, často národné časopisy a autori ale so širokým medzinárodným publikom, často viacjazyčné.
- ⦿ Odporúčania:
  - medzinárodný workshop a sympóziu do 6 mesiacov
  - stratégia financovania do 12 mesiacov
  - Centrum diamantového publikovania do 24 mesiacov (ADiamond PublishingCapacityCenter)

Otvorený prístup pre akademické knihy

- 7. princíp Plánu S: „...rozumie sa, že časová os na dosiahnutie otvoreného prístupu pre monografie a kapitoly kníh bude trvať dlhšie a vyžadovať samostatný a primeraný proces;“
- September 2021: vyhlásenie o vedeckých knihách s 5 odporúčaniami:
  - Všetky vedecké knihy, ktoré sú výstupom pôvodného výskumu financovaného organizáciou z kOAlície S, sa majú sprístupniť v čase vydania v režime OA.
  - Autori a ich inštitúcie si majú ponechať dostatočné práva duševného vlastníctva, aby mohli svoje vedecké knihy sprístupniť v režime OA a umožniť ich opätovné používanie.
  - Vedecké knihy sa majú publikovať v režime OA a s niektorou licenciou Creative Commons.
  - Akékoľvek obdobie embarga má byť čo najkratšie a nikdy nemá trvať viac ako 12 mesiacov.
  - Financovatelia z kOAlície S majú finančne podporovať vedecké knihy v režime OA cez svoje programy financovania a obchodné modely publikovania v režime OA cez účelové/osobitné dohody (dedicated arrangements)
- Implementáciu podporí Register open access kníh (DOAB) a kOAlícia S bude spolupracovať s OAPEN (Open Access Publishing in European Networks) a sieťou OABN (Open Access Books Network).

Otázky & diskusia

 www.coalition-s.org

 info@coalition-s.org

 [@cOAlitions_OA](https://twitter.com/cOAlitions_OA)
twitter